

Publicat el 17-9-2006 a "Levante - EMV".

"... si tot va a parar a l'oblit, per què construïm i per què construïren els nostres avantpassats? Per què escrivim i per què escriviren? Amb això, per què plantar arbres i per què engendrar? Per què lluitar per una causa, per què parlar de progrés, d'evolució, d'humanitat, de l'avenir? Si li donem excessiva importància a l'instant en què vivim, deixem que ens assetge un oceà de mort. I, a l'inrevés, en ressuscitar el temps passat acreixem l'àmbit de la vida. En qualsevol cas, des del meu punt de vista, anar perseguint els orígens és una reconquesta en contra de la mort i de l'oblit, una reconquesta que hauria d'estar pacient, abnegada, aferrissada, fidel" Amin Maalouf, fragment de la novel·la autobiogràfica 'Orígenes', traduït de l'edició castellana 'Orígenes', Alianza Editorial 2004

Reconstruccions: 1, la distorsió identitària

Josep Maria Sancho i Carreres *

En el text citat, l'escriptor libanès ens fa partícips de la recerca de les seues arrels, la 'pàtria familiar' escampada per tot el planeta, com una necessitat d'esbrinar, d'entendre i d'assumir els components d'identitat personal. Més que el relat, ens interessa destacar ací l'actitud i la reflexió de l'escriptor traspassades al nostre context identitari i, en un segon lliurament, a les restauracions arquitectòniques de tipus constructiu que amb tanta prodigalitat estan donant-se últimament.

L'autor, conscient de les limitacions de la seua tasca, reconeix que, malgrat aspirar a ser fidel amb el passat, el resultat no pot ser altre que una honesta recreació de la reconstrucció identitària en la que s'ha embarcat. El rigor indagador i una declarada paternitat són els fonaments ètics que la legitimen. Lògicament, quan la recerca afecta a un conjunt social seran fonaments a exigir sense concessions. Res de nou, direu. En ple franquisme ja ho cantava el **Raimon**, '*qui perd els orígens perd la identitat*', però encara que sembla mentida, avui, en democràcia i amb el saber al nostre abast, és obligat recordar-ho.

Hi posarem un exemple: '*El Reial Monestir de Santa Maria de la Valldigna, és temple espiritual, polític, històric i cultural de l'antic Regne de València, avui Comunitat Valenciana. És igualment símbol de la grandesa i sobirania del poble valencià reconegut com a nacionalitat històrica*'. Nyàs coca! No es tracta solament d'una asseveració ampul·losa, coenta i anacrònica que els 'Pares de la Pàtria', amb escó a les Corts Valencianes, es van traure de la màniga en 1998 quan se celebrava el 700 aniversari del cenobi cistercenc i tingueren la frivoltat -en aparença, un innocent gest d'autoestima cultural- d'inserir-la en la Llei de Patrimoni. Es tracta d'una autèntica fal·làcia en el moment que, per via del nou Estatutet -art.57- i amb quasi total literalitat, se li dona un sentit transcendent distorsionador i substitutiu de la realitat històrica, les arrels identitàries i el protagonisme social del nostre poble.

Les restes de la Valldigna, declarats Monument en 1970, si mereixen cap definició que tinga l'honor d'ésser arreplegada amb orgull és la de símbol de la lluita social per la recuperació del nostre patrimoni portada endavant en els difícils anys de la dictadura per la gent més activa de la Comarca

amb el suport de moltes persones d'arreu el País, avui anònimes, que, com el recentment desaparegut **Toni Mestre** (veritable patriota!), integraren la seua reivindicació en tot un procés de rescat i dignificació de les nostres arrels culturals i lingüístiques parellat a la lluita per l'esdeveniment de la democràcia i de l'autogovern. Us sembla poc?

El més conseqüent homenatge fou la compra del recinte per una Generalitat Valenciana que donava les seves primeres passes. A partir d'eixe moment, les importants inversions per tal de mantenir, recuperar i fer fruïble el monument responen ja a la lògica de l'obligat compromís, no sempre exercit de manera equiparable sobre altres immobles, que a la nostra administració legalment li pertoca. Les obres realitzades, que admeten la crítica en qüestions de criteri, cost i oportunitat com veurem en un segon article, presenten un saldo global positiu. Però la deriva de la fundació que gestiona el recinte, gerenciada per càrrecs polítics d'elevada nòmina, amb total desvinculació sociocultural, manca de transparència i absència d'un qualificat consell científic, afegeix a la manipulació identitària i a la febre reconstructora una patrimonialització partidària que algun dia, en un paral·lelisme figurat, podria provocar una revolta val·lenca contra aquest feu com aquella succeïda en la desamortització del senyoriu conventual.

En efecte, la Valldigna, instituïda per **Jaume II el Just** a petició de l'abat de Santes Creus (Comarca de Barberà, Catalunya) i un dels principals baluards del feudalisme, fou important, malgrat el manteniment del favor reial en benefici de la casa mare on reposen les restes del monarca. Els seus abats gaudiren de poder en l'estructura politicosocial del Regne, però no més, per exemple, que els abats de Poblet (sí, ho hem dit bé!) i sempre menys que els mestres de 'l'estrictament valenciana' Orde de Montesa, creada pel mateix rei (amb un primer mestrat 'català!'), el castell de la qual, abans dels Templers, no ha merescut l'atenció de l'Estatutet. En realitat, com bé sosté **Francesc Gil Gandia**, canonge de la Seu de València ('*Un centro espiritual*', Levante-EMV, 04.06.05), si de cas es vol parlar d'un '*temple espiritual, històric i cultural de l'antic Regne de València*', sense desmerèixer per això cap altre focus d'irradiació al llarg de la nostra història, no es poden obviar els mites de la campanya de l'avi **Jaume I el Conqueridor**, pare de la corona cristiana i explicació primera dels nostres orígens, i s'ha de concloure que és el Reial Monestir de Santa Maria del Puig (amb una Mare de Déu promoguda pel propi rei com a patrona del naixent Regne de València), i no el de la Valldigna, la fita a reconèixer i fixar, si de cas, al text estatutari.

Lamentablement, l'Orde dels Mercedaris, en recuperar el Monestir per gràcia del franquisme i per a desgràcia nostra, no va seguir el model de Poblet i desertà de 'fer País'. Ara, esgotada la veta d'acollir bodes, convits i casposes cerimònies de cavallers i cortesans, privats d'estima social i suport econòmic, per tal d'esquivar una reversió a l'Estat si no el dediquen '*a fines religiosos y de interés social*', han tingut la barra, dubtosament legal, d'encomanar a la Generalitat la restauració integral de l'immoble i els seus béns artístics, *gratis et amore*, i permetre-li l'ús parcial, a canvi d'una sucosa quota mensual. Es tracta de porgar les culpes del menyspreu identitària?

Sols és una altra cara (pecuniària) d'aquesta paradoxa patrimonial que, vestida de 'valenciania' i sota el parany del consens estatutari, confondrà a les generacions futures. De fonaments: vergonyants silencis i complicitats culturals i polítiques. Ben lluny de l'honestedat recreadora pregonada per **Amin Maalouf**: una grollera suplantació identitària vers la construcció d'un anihilador 'particularisme valencià' o simplement, una delirant bajanada que mereix la crítica i la identificació de la seua paternitat intel·lectual.

* Arquitecte-Urbanista, especialitzat en patrimoni arquitectònic

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>